

Psykologer i barnevernet

Kampen om barnevernet

Øystein Helmikstøl

journalist i Psykologtidsskriftet

Nora Skjerdingsstad

redaksjonssekretær

Psykologforeningen ønsker flere psykologer inn i barnevernet. Men hva skal psykologene gjøre der? Og hvordan unngå profesjonskamp når psykologer skal samarbeide med sosionomer og barnevernspedagoger? – Profesjonskampen er allerede i gang, sier Fellesorganisasjonens leder.

– Sosionomer og barnevernspedagoger er og vil alltid være bærebjelken i barnevernet. Men barnevernet har et komplekst samfunnsoppdrag og er et komplekst felt. Det krever ulike typer kompetanse, blant annet endrings- og tiltakskompetanse. Her vil psykologer kunne bidra i kommunalt barnevern framover.

Det sier barnevernsjef Mari Hagve i Bærum kommune på bakgrunn av Norsk psykologforenings ønske om å få flere psykologer inn i kommunalt barnevern. I den tjenesten har det ikke vært mange psykologer, og det ønsker Psykologforeningens president å gjøre noe med.

– Det er en psykologrolle som ligger og venter på oss der, sa Skard til Psykologtidsskriftet i marsutgaven.

Utgangspunkt: Behovene

Bærum har en av landets største barneverntjenester, og barnevernsjefen understreker at deres utgangspunkt ikke er hvilke profesjoner barnevernet bør ha.

– Vi er heller opptatt av dette spørsmålet: Hvilke oppgaver har barnevernet, og hvilken kompetanse behøves for å løse dem? Dermed ønsker vi å ha en best mulig sammensetning av kompetanse til enhver tid.

Hun får støtte fra psykolog og teamleder Audun Formo Hay i Bærum barneverntjeneste.

– Nå er vi rundt ti psykologer her. Det har kommet som et svar på de behovene barna vi skal følge opp, hadde. Det var en oppgave som trengte psykologkompetanse for å løses. Det var ikke slik at vi fikk tilskuddsbrev om ti psykologer, og så måtte vi finne ut hva vi skulle bruke dem til.

Psykolog Geir Skauli jobber som eneste psykolog i barneverntjenesten i Skien, der det er halvparten så mange ansatte som i Bærum. Han påpeker at det har vært en god del grenseoppganger om hva en psykolog skal gjøre i barnevernet, blant annet at barnevernet ikke skal drive helsehjelp selv om det er en psykolog der.

– Jeg har ikke opplevd at psykologkompetansen blir sett på som konkurrerende. Det er fra før også en viss tverrfaglighet i barnevernet, spesielt på tiltakssiden.

Skauli fremholder at psykologisk kompetanse er etterspurt og etterlengtet.

– Som psykolog har det imidlertid vært viktig å forstå at jeg i starten ikke hadde erfaring med barnevern – verken med saksbehandling eller med vurderinger om barnets beste i en komplisert omsorgssituasjon. Jeg har opplevd at psykologer mener barnets omsorgssituasjon er uholdbar, og at

barnet derfor må flyttes, uten at de har hatt helhetlig kunnskap om familien, hva som vil være mulige alternativer, og uten å vurdere konsekvenser av en flytting.

Psykologer har ifølge Skauli kunnskap som er viktig for slike vurderinger, men han understreker at det også er mange andre perspektiver som er nødvendige for å gjøre kloke beslutninger.

– Med gjensidig respekt for kompetanse og roller er det ikke fare for profesjonskamp, mener han.

Artikkelen fortsetter nedenfor.

164 NÅ HÅKON SKARD

Foreslår barnevernpsykolog

For ikke lenge siden kom *kommunepsykologen*. President Håkon Skard i Psykologforeningen vil nå ha flere psykologer inn i barnevernet.

TEKST Øystein Helmskiftol

– Det er stortingsvalg i høst. Hvilken sak vil du at politikerne skal snakke om?

– Psykisk helse må bli tema i valgkampen. Politikerne må bli bevisste på at psykisk helse er noe de bør fokusere på, det krever oppmerksomhet blant mange andre temaer i valgkampen.

– Jo, det skrev du om i Dagsavisen nylig. Men er det én sak du og foreningen vil løfte frem?

– Hvis jeg må velge to, så er det for det første å få på plass mer statlig hjelp til kommunene til oppbygging av psykisk helsestilbud. Det bør på plass en statlig, delfinansiert rekrutteringsordning for psykologer i kommunen.

For det andre må vi jobbe for å få innført kvalitetsmål i psykisk helsevern. For medlemmene høres det paradoksalt ut. De opplever å stå i et målehysteri, og mange er frustrerte over

pakkeforlop, over prosedyrekoder, over dokumentasjonskrav. Så skal vi stå og ivre for nok et målesystem. Men i dag måles alle tjenestene på de mindre viktige tingene, som avslagsprosent og ventetid, men det er ingen som spør eller fanger opp hvorvidt tjenestene faktisk oppnår det som er viktig for brukerne: symptomlette, bedre funksjon og økt livskvalitet.

– Du ønsker mer penger fra staten til psykisk helsestilbud i kommunen og kvalitetsmål i psykisk helsevern. Vil du rope andre konkrete planer foreningen har?

– Vi er i dialog med relevante myndigheter om et prøveprosjekt med psykologisk kompetanse i større grad til de mest sårbare. Også knyttet til korona, men selvfølgelig også på lang sikt. Psykologforeningen har et ønske om å få psykologer inn i barnevernet i større grad. Det jobber vi for.

– Men det er jo psykologer i barnevernet nå?

– Joda, psykologer er blant annet involvert i statlig barnevern gjennom Bufetat, det du har tiltak som MST. Men kommunalt barnevern, som er

« INN I BARNEVERNET President Håkon Skard i Psykologforeningen ønsker barnevern. Et prøveprosjekt er på trappene. Foto: Nora Skjerdingsstad

hoveddelen av barnevernet, der har det ikke vært mange psykologer. Jeg tror det er 12 stykker på landsbasis. Det er en psykologrolle som ligger og venter på oss der.

Det er en ubredt misforståelse at barnevernets primære jobb er å ta barna fra folk, mens hovedoppgaven deres jo er å hjelpe foreldre og andre rundt foreldrene til å gi gode nok omsorgsbetingelser for et barn. Der er det åpenbart at psykologisk kompetanse har noe å bidra med.

– Hvor mange psykologer i barnevernet satser foreningen på, og når dette på plass, tror du?

– Det første skrittet er å etablere hvordan vår kompetanse eventuelt kan benyttes best mulig, i dialog med relevante myndigheter. Foreningen kan ikke sette et mål på antall psykologer i kommunalt barnevern.

– En annen sak: SV har i Avisa Oslo foreslått en refusjonsordning for privatpraktiserende psykologer. Er private helse tjenester noe foreningen nå vil løfte spesielt fram?

– Dette er et forslag som Psykologforeningen opprinnelig presenterte til revidert nasjonalbudsjett i høst. SV har plukket det opp nå. Foreningens politikk er en langsiktig løsning: å bygge opp de offentlige tjenestene i kommunen og sykehusene. Men å bygge opp tjenester er tidkrevende. En kortsiktig løsning under pandemien kan være å gi en midlertidig refusjonsordning til alle psykologer som er i helprivat praksis og har ledig kapasitet. Men det er veldig viktig at en slik ordning ikke kommer i veien for de langsiktige målene. Vi vil ikke ha en implementering av refusjonsordningen som enten gjør at rekruttering til kommunen eller sykehusene blir vanskelig, eller at denne ordningen risikerer å bli permanent.

– Vi må også oppsummere presidentperioden din så langt. Du ble valgt av landsmøtet etter en historisk og tøff valgkamp med flere motkandidater. Noen måneder etter valget kom pandemien. Hvordan har dine første 15 måneder som president vært?

– Det har vært et krevende år, det skal jeg ikke legge skjul på. Jeg hadde vært fire måneder i vervet da vi måtte sette krisestab, og vi hadde daglige møter for å håndtere nedstengningen. Antall henvendelser fra medlemmene eksploderte, og jeg er utrolig imponert og stolt over måten foreningen og medlemmene har jobbet under disse forholdene.

Hvorfor

- President Håkon Skard i Norsk psykologforening lanserer her foreningens valgkamp for høstens stortingsvalg
- Skard foreslår flere psykologer inn i barnevernet
- Les utvidet versjon av intervjuet på psykologtidsskriftet.

Psykologer inn i barnevernet

- Det er behov for juridisk og psykologisk kompetanse i barnevernet, mener Bufdir.
- Bufdir skal på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet «foreslå en innretning for en forsøksordning» med psykologer i kommunalt barnevern.
- Forsøksordning ble i sin tid også gjennomført med psykologer i kommunen.
- Psykologforeningen foreslår barnevernpsykolog, skrev Psykologtidsskriftet i marsutgaven.

– Med gjensidig respekt for kompetanse og roller er det ikke fare for profesjonskamp

PSYKOLOG Geir Skauli. Foto: Privat

Utredning: Behov for psykologisk kompetanse

Buudir opplyser til Psykologtidsskriftet at de ikke har tall på antall psykologer i barnevernet, ettersom yrkesgruppen inngår i en samlekategori sammen med andre utdanninger i statistikken. President Håkon Skard opplyste i mars at Psykologforeningen er i dialog med relevante myndigheter om et prøveprosjekt med psykologer inn i kommunalt barnevern.

Psykologtidsskriftet har spurt Buudir om status på prosjektet, bakgrunnen for det og hva psykologene skal gjøre i barnevernet.

Avdelingsdirektør Tove Bruusgaard viser til Buudirs Utredning av kompetansehevingstiltak i barnevernet.

– Den viser at det er behov for å øke kompetansen på flere områder, og foreslår ulike tiltak som kan avhjelpe dette. Det er behov for juridisk og psykologisk kompetanse i barnevernet, og mange barneverntjenester har verken denne typen ansatte eller tilknyttet seg slik kompetanse i dag, sier hun.

Noe av grunnen til dette er ifølge Bruusgaard at det er usikkerhet knyttet til hvordan kompetansen best bør tas i bruk. Buudir skal derfor overfor Barne- og familiedepartementet foreslå en innretning for en forsøksordning med utprøving av ulike modeller for tilgang til og bruk av jurister og psykologer i barnevernstjenesten. Fristen for dette er 1. juni 2021.

– Vi jobber med oppdraget fra Barne- og familiedepartementet og har ennå ikke konkludert hvordan og hvor konkret vi skal beskrive psykologenes rolle, ansvar og arbeidsoppgaver, opplyser Bruusgaard.

Hun understreker at formålet med forsøksordningen er å få mer kunnskap om hvordan psykologers og juristers kompetanse bør brukes for å styrke kvaliteten i barneverntjenestens arbeid, og øke rettssikkerheten til barn og familier som er i kontakt med barneverntjenesten.

Planlegger forsøksordning

Da president Håkon Skard for første gang foreslo barnevernpsykolog, var det mer enn et valgkamputspill.

Spesialrådgiverne Kjersti Gulliksen og Anette Clausen i Psykologforeningen har hatt ansvaret for å se på muligheten for psykologer inn i kommunalt barnevern. De forteller at Buudir har bedt om innspill fra Psykologforeningen om hvordan psykologers kompetanse kan brukes i kommunalt barnevern. Foreningen har hentet innspill fra ulike fagutvalg og opprettet en referansegruppe med psykologer som har erfaring fra kommunalt barnevern og tilgrensende tjenesteområder i kommune- og spesialisthelsetjenesten.

– Dette er en meget hurtig- og hardtarbeidende gruppe, som har levert gode og grundige innspill til oss, og som vi har ført i pennen, forteller Gulliksen. Svaret er behandlet av politisk ledelse i Psykologforeningen.

Psykologforeningen sendte innspillene til Buudir tidligere i vår. Der lister de opp hele 24 områder der de mener psykologer kan bidra med sin kompetanse.

– Kompetanse på utviklingspsykologi, psykiske lidelser hos barn og voksne, kartlegging og utredningsarbeid, analyse av komplekse sammenhenger og årsaksforhold samt dyktiggjøring av andre gjennom veiledning er noe av det som nevnes i innspillet, forteller Gulliksen.

Anette Clausen påpeker at det er viktig at psykologens ressurs supplerer og styrker det barnevernfaglige arbeidet, ikke erstatter det.

– Psykologens kompetanse bør derfor organiseres slik at den kan bidra inn i ulike faser og prosesser i barnevernsarbeidet. Psykologene kan for eksempel gjennom konsultasjon, veiledning og undervisning bidra til at barns, unges og foreldres behov også understøttes av psykologfaglige vurderinger, sier Clausen.

I innspillene Psykologforeningen har gitt, er de ifølge Gulliksen opptatt av å gi erfaringsnære beskrivelser av hva psykologkompetanse kan brukes til i kommunalt barnevern, basert på erfaringer fra psykologer som har erfaring med disse tjenestene.

Notatet fra Psykologforeningen inneholder også noen advarsler om rollekonflikter og forsvarlighet:

– Modellforsøk med utprøving av psykologkompetanse i kommunalt barnevern vil trolig frembringe faglige, juridiske og fagetiske dilemmaer. I Psykologforeningens innspill anbefaler vi derfor at man legger til rette for kontinuerlig og systematisk drøfting og evaluering av utfordringer og dilemmaer som måtte oppstå i modellforsøket, poengterer Gulliksen og Clausen.

Barneverntjenesten i Bærum

- 140 ansatte, samt 200 fosterhjem, besøkshjem og støttekontakter. En av landets største barneverntjenester.
- Bærum er vertskommune for døgntilgjengelig barnevernvakt for Asker og Bærum.
- Barneverntjenesten er praksisplass for studenter i barnevern, sosialt arbeid og psykologi, og tar årlig imot og veileder opptil 20 studenter.
- Formalisert samarbeid med Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge (NUBU) og Regionsenter for barn og unges psykiske helse (RBUP).

Kilde: Barneverntjenesten i Bærum

– Psykologkompetanse er ingen kjernekompetanse i barnevernet

LEDER Mimmi Kvisvik i Fellesorganisasjonen. Foto: Fellesorganisasjonen

– Profesjonskampen i gang

Fellesorganisasjonen (FO) er fagforeningen og profesjonsforbundet for 31 000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. 5000 av dem jobber i det statlige og kommunale barnevernet. FO har i de siste forslagene til statsbudsjett foreslått en milliardpakke til norsk barnevern over fire år, inkludert 1200 flere stillinger.

FO-leder Mimmi Kvisvik var ikke kjent med Psykologforeningens svarnotat til Bufdir før Psykologtidsskriftet tok kontakt. Hun kommenterer det slik:

– Dette er et omfattende notat som Psykologforeningen ganske sikkert har lagt mye arbeid i. Vi ønsker å gå grundig inn i det og ta initiativ til et møte med Psykologforeningen, der vi sammen kan se på hvilke muligheter som ligger i et samspill.

– *Psykologforeningen ønsker flere psykologer inn i barnevernet. Ønsker du også det?*

– Nei. Psykologkompetanse er ingen kjernekompetanse i barnevernet. Det er en viktig supplerende kompetanse, men de trenger ikke nødvendigvis være ansatt i barnevernet.

Kvisvik mener at barnevernet enkelt må ha tilgang til psykologkompetanse, men:

– Vi tror at vi ordner det best gjennom tverrfaglig og tverretatlig samarbeid. Enten innen kommunen, eller med spesialisthelsetjenesten, barne- og ungdomspsykiatrien og DPS-ene. Eller hvis det er snakk om bistand inn mot den enkelte ansatte; som et arbeidspsykologisk tilbud knyttet til NAV.

Barnevernet må ifølge Kvisvik styrke den barnevernfaglige og sosialfaglige kompetansen som finnes i dag.

– Fra 2031 vil det være krav om barnevernfaglig mastergrad eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå for å utføre kjerneoppgavene i barnevernet. Kravet gjelder også for leder og stedfortredende leder. Det vil bidra til å styrke den eksisterende kompetansen i tjenestene, sier Kvisvik.

– *Barnevernspedagoger og sosionomer har eid barnevernsfeltet i Norge. Blir det profesjonskamp nå?*

– Profesjonskampen er på mange måter allerede i gang. Når barnevernet blir diskutert, er det oftere jurister, psykologer og økonomer enn barnevernspedagoger og sosionomer som blir spurt til råds.

Kvisvik mener likevel at psykologer i barnevernet kan være en ressurs når det kommer til utredning og støtte, både inn mot etaten og ved at de er støttespillere og samarbeidspartnere i andre etater.

– Fellesorganisasjonen tenker at barne- og ungdomspsykiatrien får egne barnevernsressurser og psykologer som jobber særskilt med barnevern, og er barnevernets kontaktpersoner i disse tjenestene. Det vil ha mer å si som bistand til tjenesten enn at man setter inn en psykolog her og der, sier Kvisvik.

Hun framhever at både barnevernspedagoger og sosionomer kan ta videreutdanning innenfor psykisk helsearbeid og få klinisk godkjenning på det.

– De vil dermed ha en psykisk helsekompetans som kan brukes. Både barnevernspedagoger og sosionomer har også psykologi i grunnutdanningen.

Hun understreker at den kommunale barnevernstjenesten primært er et barnevernfaglig og sosialfaglig felt, og at det i det statlige barnevernet allerede er psykologer.

– *Noen har fortalt meg at én psykologstilling koster det samme som to saksbehandlere. Vil flere psykologer i barnevernet dermed bety at tjenesten i realiteten blir svekket?*

– Ja, det er en relevant problemstilling. Men sånn kan det fort bli når forslag til hva som skal til i barnevernet, kommer utenfra, uten samspill med barnevernet selv. Det må vi ikke risikere.

Psykolog Geir Skauli i Skien barneverntjeneste mener at dette ikke nødvendigvis er et riktig regnestykke.

– Hvis man har planer om at psykologen skal ha samme oppgaver som barnevernspedagogene og sosionomene i tjenesten, så får man vesentlig mer for pengene ved å ansette sosialfaglig personell. Men om psykologen bistår med sin kompetanse på psykisk helse, relasjoner og systemisk forståelse, kan det øke treffsikkerheten på vurderinger og tiltak, og dermed spare ressurser ved å øke effektiviteten i mange saker.

– *Psykologer er mangelvare her*

ANNE BERIT MØRCH Barneverns- og fagleder i barnevernstjenesten i Ytre Helgeland. Foto: Privat

Endringsarbeid

Anne Berit Mørch er fungerende barneverns- og fagleder i barnevernstjenesten i Ytre Helgeland.

Hun mener ønsket om flere psykologer inn i barnevernet er urealistisk i små kommuner.

– Det vil rett og slett bli for dyrt. Hvis vi skulle ansatt én, eller til og med to, som Psykologforeningen ønsker, så ville prislappen betydd at vi nok måtte ha redusert tjenesten med tre saksbehandlerstillinger. Dessuten ville vi slitt med å rekruttere psykolog. Både fordi de ikke ville fått det godkjent som klinisk praksis, og fordi det er vanskelig å rekruttere psykologer til dette området av landet. Psykologer er mangelvare her, sier hun.

Mørch påpeker at det også er psykologmangel på poliklinikkene i området. De som kommer, blir der ofte bare i en temmelig kort periode. De tar ifølge Mørch kun spesialiseringen sin der.

– Helgelandssykehuset sliter også med rekruttering av psykologer. I dag må andre faggrupper fylle disse stillingene midlertidig, påpeker hun.

Mørch mener at psykologkompetansen er gunstig som et supplement i barnevernet, men de behøver ikke å være ansatt i barneverntjenesten, ifølge Mørch.

– Det er ikke noe nytt at barnevernet kjøper psykologtjenester ved behov, dette blir gjort i dag. Det vil være mer hensiktsmessig å støtte bedre opp om dem som allerede jobber i barnevernet, gjerne de som har lang fartstid, enn å ansette psykologer. Man bør se på utdanningen til sosionomer og barnevernspedagoger og styrke videreutdanningen på landsbasis.

Barnevernsjef Mari Hagve i Bærum tror ikke det er ett svar på hva psykologer bør gjøre i barnevernet.

– Hos oss har psykologene en klar rolle i endringsarbeid for familier. Akkurat nå betyr det først og fremst tiltakene FFT og MST-CAN.

FFT er en familierapeutisk behandling for familier med ungdom som viser atferdsvansker. Målgruppen for MST-CAN er familier der det forekommer vold og omsorgssvikt, ifølge barneverntjenesten i Bærum.

Men Hagve understreker at det antakelig vil være andre behov i en liten distriktskommune enn i Bærum, og at man må tenke over hvilken rolle psykologene skal ha, ut fra de behovene barnebefolkningen til enhver tid har.

Også teamleder og psykolog i Bærum barneverntjeneste Audun Formo Hay framhever at psykologer har en kompetanse i å skape endring der problemer har blitt særlig fastlåste og komplekse. Denne kompetansen mener han barnevernet vil ha nytte av for å utvikle og gjennomføre gode hjelpetiltak for barn.

– Vi er den eneste tjenesten i Norge der både FFT og MST-CAN er implementert på kommunalt nivå.

Begge metodene er implementert i nært samarbeid med NUBU – Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge, og det har ifølge Formo Hay vært et suksesskriterium for å skape et psykologfaglig kompetansemiljø.

– Egentlig er dette kompleks psykologisk behandling. NUBU legger til rette noen strukturer for faglig støtte og utvikling i arbeidet. Vi er dermed en del av et nasjonalt kompetansemiljø, der også mange andre psykologer jobber med barnevern.

De fleste av disse utøvende psykologene er ansatt i Bufetat (statlig barnevern), men der NUBU har en kvalitetssikringsrolle. Det er om lag 70 psykologer som jobber i barnevernet gjennom ungdomsmetodene NUBU støtter, de aller fleste av disse er ansatt i Bufetat / statlig barnevern. Barneavdelingen på NUBU har også kontakt med 23 psykologer i Bufetat og kommunene, ifølge NUBUs fagdirektør Dagfinn Mørkrid Thøgersen.

– Unngått kollisjon

I barnevernstjenesten i Bærum har de ifølge Mari Hagve ingen profesjonskamp mellom psykologer og andre yrkesgrupper.

– Vi har unngått det.

– *Men det er vel sosionomer og barnevernspedagoger som har «eid» barneverfeltet i Norge. Da vil vel flere psykologer kollidere med andre faggruppers interesser?*

– Nei, vi tenker at faggruppene utfyller hverandre, og hos oss har de ansatte respekt for at alle løser et samfunnsoppdrag i fellesskap. Men man må ha en klar tanke om hvem som skal gjøre hva. Og hvilken kompetanse som trengs for å løse oppgavene til enhver tid. Det handler om profesjonsbakgrunn, men også om erfaringer og personlige egenskaper.

I Bærum har de dreid arbeidet mer mot forebygging og tidlig innsats.

– Vi har svært få akutte plasseringer og omsorgsovertakelser, sier Hagve.

Psykolog Audun Formo Hay mener de styrer etter oppgavene som skal løses.

– I MST-CAN er en del av oppgaven å gi psykisk helsehjelp. Psykologene kan gi traumebehandling til barn og voksne. Vi gir rusbehandling til foreldre. Det krever klinisk psykologkompetanse. Oppgaven er veldig tydelig, og det er ingen kamp mellom faggruppene om den rollen.

Formo Hay forteller at han ikke kjenner til andre som i regi av kommunalt barnevern gir helsehjelp til foreldre som en del av tiltaket for barnet. Det har vært nybrottsarbeid fra start, sier han.

Formo Hay har også savnet mer drahjelp fra Psykologforeningen i barnevernets nybrottsarbeid.

– Hittil har det vært vanskelig for Psykologforeningen å sette seg inn i problemstillingene vi har hatt. Vi har måttet finne ut av mye selv.

Barneverntjenesten i Ytre Helgeland

- 20 ansatte i interkommunalt samarbeid mellom Leirfjord, Alstahaug, Dønna og Herøy (i underkant av 15 000 innbyggere). 43 fosterhjems plasseringer.
- Døgnskuttinuerlig vakttelefon for disse kommunene, i tillegg til vakttelefon for Nesna, Træna og Lurøy.
- Ingen psykolog ansatt i barnevernet. Ingen kommunepsykolog i de fire kommunene.
- Praksissted for barnevernspedagoger og sosionomer.
- Formalisert samarbeid med politi, Nav og barne- og ungdomspsykiatrien.

Kilde: Barneverntjenesten i Ytre Helgeland